

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за придобиване
на образователната и научна степен „доктор”

Автор на дисертационния труд: Десислава А. Иванова

Тема на дисертационния труд: Обучение в компетентностиза
справяне с проблема съзависимост

Член на научното жури: доц. д-р Даниела Христова Тасевска,
преподавател в катедра „Психология”, при ВТУ „Св.св. Кирил и Методий”

Получени материали: дисертационен труд, автореферат.

Дисертационният труд е разработен в катедра „Психология”, към
ФФ на ЮЗУ „Неофит Рилски” под научното ръководство на доц. д-р Стоил
Мавродиев.

Същинското научно изследване е разположено върху 160 стандартни
страници компютърно набран текст. Дисертацията е композирана в Увод,
три основни глави с подглави, Изводи и обобщения, Заключение, Приноси,
Използвана литература и Приложения.

Разработката съдържа богат илюстративен материал: 27 таблици и
27 графики.

Библиографията съдържа 124 източника, от които 80 на кирилица, 44
на латиница и 1 онлайн базиран ресурс.

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научен и научно-приложен аспект.

Зависимостта към наркотични вещества е изключително важен
медико-психологичен и социален проблем у нас и за целия свят. Неговата
значимост се детерминира особено от факта, че зависимостта към
наркотици засяга и инвалидизира не само отделния пациент, но и
представителите на близкото му обкръжение – семейство и приятелски
кръг. Така в съвременната теория и практика за наркоманиите острота
придобива проблемът „съзависимост”. Съществуващите разнообразни
стратегии за профилактика на зависимостите, към този момент се оказват
недостатъчно ефективни. В България все още не са разпознати
систематизирани психосоциални подходи за редуциране на съзависимото
поведение. Налагат се още изследвания върху психологическите
механизми, които предпоставят съзависимостта на индивидите в риск, с
оглед създаване на профилактични стратегии преодоляване на

неефективните им копинг стратегии за справяне. Точно в този дискурс е дисертацията на Десислава Иванова.

В своя Увод авторът достатъчно информативно и цялостно разкрива замисъла на разработката, като с яснота коментира актуалността на проблема и аргументира съдържателната насоченост на дисертационния труд. Заявена е амбицията да се проучат и анализират проблемите на съзависимостта и на тази база методически да се разработи обучение в компетентности за справяне с проблема съзависимост.

2. Степен на познаване на състоянието на проблема и творческа интерпретация научните концепции по него.

В изложението на Първа глава в *стройна система* са представени актуални теории за зависимостта. Изведени са съдържателните измерения на проблема съзависимост и концептуално са разгърнати механизмите на неговата поява и задълбочаване при дисфункционалните семейства. Съпоставени са модели за терапия на съзависимостта и са разгледани детайлно психичните състояния на личността: тревожност, депресия, болка, адаптация, стрес и стресова симптоматика. Обоснована е необходимостта и от анализ на възможните копинг стратегии за справяне.

3. Съответствие на избраната методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд и посочените автори приноси.

След много добре подреден обзор върху съвременните медицински и психологични теории и изследвания върху зависимостта и съзависимостта поведение, рисковите фактори, конституционната предразположеност на семейната система и спецификата на психичните състояния на личността, Десислава Иванова изгражда своите цели, задачи и хипотези.

В емпиричното изследване са обхванати на доброволен принцип общо 275 лица, майки на наркозависими градовете Благоевград, София, Стара Загора и Пловдив. След установяване на много високи нива на съзависимост при 229 от И.Л., 200 от тях декларират желанието си за участие в експерименталната програма и съответно са разпределени в две групи – експериментална и контролна.

В изследването са използвани релевантни на целите психодиагностични инструменти:

1-ва Методика: *Тест за установяване на съзависимост.*

2-ра Методика: *Тест за тревожност на Ч. Спилбъргър.*

3-та Методика: *Самооценъчна депресивна скала на У. Цунг.*

4-та Методика: *Въпросник за предпочитани стратегии за справяне със стреса.*

В самостоятелна част са представени сериозни статистически анализи на данните от изследваните групи, въз основа на които Иванова

прави психологични анализи и интерпретации. По всички правила е направен статистически анализ за надеждността на тестовите скали и валидността на получените резултати от констатиращия етап на експерименталната програма.

След прецизно направени анализи и интерпретации по отделните психодиагностични методики Десислава Иванова определя специфични предпоставки, които могат да бъдат определени като предиктори на съзависимото поведение.

Анализирана е прогностичната сила на количествената оценка на депресивните състояния, с оглед динамичното им проследяване, след прилагане на терапевтичните интервенции при И.Л. от контролната и експерименталната групи. Този анализ има характер на структурирана каузална схема, при която зависимата променлива представлява нивото на съзависимо поведение, а в качеството на независима променлива се използва включването на И.Л. от експерименталната група в обучение в компетентности за справяне със съзависимостта.

Именно на тази база Иванова, разработва формирацията етап на експеримента и обосновава съответни тенденции в обучението в компетентности за справяне със съзависимостта, разгърнати в тематичния контекст на пет предварително подбрани и адаптирани за представителите на експерименталната извадка груповодинамични процеси.

В обобщението от направените статистически анализи и интерпретация Иванова изгражда своя професионална позиция, че «копинг стилът и неговите прояви – копинг стратегиите, са ефективни или неефективни в контекст на два фактора – доколко са полезни на човека и ефективността му в социума».

4. Научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Считам, че в дисертацията на Десислава Иванова са постигнати следните по-важни приноси, които категоризирам като научно-приложни:

- Разглежданата в дисертационния труд проблематика е актуална и подпомага хуманизирането на специализираните психосоциални взаимодействия със семействата на наркозависими.
- Аргументирано и цялостно е обоснована необходимостта от обучение в компетентности за справяне с проблема съзависимост.
- Разработена е обучителна технология за повишаване на компетентностите на членове на семейството на наркозависими, за справяне с проблема съзависимост, която има актуална практическа значимост, тъй като е базирана на емпирични данни.
- Посочени са значими параметри на взаимовръзката между предпочитаните от съзависимите лица, копинг стратегии за справяне и нивата на тревожност, депресия и стресова симптоматика.

5. Мнения, препоръки и бележки.

С основание отбелязвам, че в структурно, езиково и техническо отношение Първа, Втора, Трета глави успешно представят технологията и анализът на резултатите от проведеното теоретико-емпирично изследване, а формулираните Изводи са адекватни обобщения, както на психометрично получените резултати, така и на задълбочено презентираният концептуален експериментален модел.

Приложеният към документите Автореферат на дисертационния труд адекватно отразява неговите основни положения и съответните научни приноси.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ изразявам становище, че дисертацията на Десислава Иванова отговаря на изискванията за научно изследване с добре структурирани и мотивирани приноси в теоретичен и приложно-практическите области следва да получи образователната и научна степен „Доктор”.

2.06.2013
В. Търново

Подпис:
/доц. д-р Даниела Тасевска/